

Täysistunto

Tiistai 17.11.2020 klo 14.00—19.00

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 3 luvun 5 §:n ja merityösopimuslain 4 luvun 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 222/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.00 Työministeri Tuula Haatainen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työsopimuslain ja merityösopimuslain kilpailukieltosopimuksia koskevaa sääntelyä. Työnantajan velvollisuutta maksaa kilpailukieltosopimuksesta korvausta laajennettaisiin koskemaan kaikkia kilpailukieltosopimuksia, kun velvollisuus nykyään koskee vain yli kuuden kuukauden pituisia sopimuksia. Nämä ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2022 alusta.

Esityksen tavoitteena on vähentää laissa säädettyjen edellytysten vastaisia kilpailukieltosopimuksia erityisesti ennaltaehkäisemällä niiden tekemistä. Samalla kuitenkin säilytetäisiin mahdollisuus kilpailukieltojen käyttöön silloin, kun ne ovat laissa säädettyjen edellytysten mukaisesti perusteltuja.

Esityksessä ehdotetaan, että kilpailukieltosopimuksesta maksettava korvaus olisi 40 prosenttia tai 60 prosenttia työntekijän palkasta, riippuen siitä, onko sovittu enintään kuuden kuukauden vai yli kuuden kuukauden kilpailukiellosta. Kilpailukieltosopimus voitaisiin tehdä enintään vuodeksi kuten nykyäänkin. Korvaus tulisi pääsääntöisesti maksaa kilpailukiellon aikana, työsuhteen aikana noudatetuin palkanmaksukausin.

Sellaisia tilanteita varten, joissa olosuhteet ja kilpailukieltosopimuksen tarve muuttuvat työsuhteen aikana, ehdotetaan säädettäväksi nimenomaisesti siitä, että työnantajalla olisi oikeus irtisanoa kilpailukieltosopimus, ja noudatettavasta irtisanomisajasta.

Kilpailukieltosopimuksia koskevaan muuhun sääntelyyn, kuten yleisiin edellytyksiin, ei muutoin ehdoteta sisällöllisiä muutoksia.

Esityksessä ehdotetaan vuoden siirtymäaikaa, jonka jälkeen uudet säännökset tulisivat sovellettaviksi myös sellaisiin kilpailukieltosopimuksiin, jotka on tehty ennen uuden sääntelyn voimaantuloa. Siirtymäaika antaisi näin ollen työnantajille mahdollisuuden varautua sääntelyn muuttumiseen ja irtisanoa tarpeettomat kilpailukieltosopimukset.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 146/2020 vp

15.03 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys eduskunnalle työsopimuslain 3 luvun 5 §:n muuttamisesta ja merityösopimuslain 4 luvun 5 §:n muuttamisesta on erityisen hyvä. On todettava, että sillä on väliä, kuka päättää asioista. Työntekijämyönteinen hallitus tekee nyt työntekijämyönteistä politiikkaa, mitä on ilolla tervehdittävä.

Vasemmistoliiton tavoitteena on turvata työntekijöiden asema ja toimeentulo. Ehdotettu muutos on kuitenkin kaikkien etu. Työntekijän liikkuvuutta helpottamalla työvoiman saatavuus paranee ja verotulot kasvavat, eli asialla on se toinenkin puoli. Meillä ei saisi olla kohtaanto-ongelmia korostavia lakeja, ja sen takia tämä muutos on erityisen hyvä. ”Kilpailukieltosopimusten ja työsuhteen aikaisen kilpailevan toiminnan kiellon käyttöä rajataan täsmentämällä lainsäädäntöä ja säätämällä kiellettyjen ehtojen käyttämisen seuraamuksista tasapainoisella tavalla.” Lainaus oli suoraan ehdotetusta laista. Olen erittäin tyytyväinen, kuinka tämä laki on tänne tuotu, ja kiitoksia ministerille selkeästä, johdonmukaisesta esittelystä ja siitä tavasta, jolla tämä asia on nyt täällä salissa keskustelussa.

Me emme tarvitse sellaisia esteitä, jotka eittämättä vaikuttavat myös siihen, kuinka uusia yrityksiä syntyy hyvien innovaatioiden ja muiden osalta. Me kaipaamme työmarkkinoita, joissa ihmisellä on oikeus lähteä toimimaan myös oman ideansa pohjalta. Siinä mielessä nämä jo yleistyvät ja liialliset kilpailukieltosopimukset ovat haitallisia. Muistan viime kaudelta kirjoittaneeni kokoomusedustajan tätä käsittelevään lakiehdotukseen nimeni, ja uskonkin siis, että tämä nauttii laajempaakin luottamusta eduskunnassa. — Kiitos.

15.06 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä käsittelyssä oleva lakiehdotus on todellakin erittäin kannatettava, ja se tulee todella tarpeeseen. Niin kuin kuulumme edellä edustaja Myllykosken hyvässä, punnitussa puheenvuorossa toteavan, nämä kilpailukieltosopimukset ovat yleistyneet todella voimakkaasti viime aikoina, ja se kertoo siitä, että työelämässä ja varsinkin tuolla yritysmaailmassa kehitys menee siihen suuntaan, että syntyy sellaista uutta, jonka osaamisen ei toivota karkaavan siitä yrityksestä liian pian. Se on varmasti yksi osa tätä ilmiötä.

On erittäin hyvä — ja haluan ministeriä ja hallitusta kiittää siitä — että nyt näille kilpailukieltosopimuksille tuodaan riittävä säädösperusta. Se on erittäin tarpeellista, jottei tällainen nykyisen kaltainen, miten sitä luonnehtisikaan, hallitsematon kehitys tai villi länsi tässä mielessä pääse jatkumaan ja menemään hallitsemattomaan suuntaan.

Pitää kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että meillä on hyvin erikokoisia yrityksiä, ja on esitetty arvioita, että varsinkin pienimmille yrityksille tällaisten, kuitenkin juridisesti hiukan vaativien, sopimusten laatiminen voi olla haastavaa. Mielestäni tuleekin tarkkaan seurata, muodostuuko tästä ongelmia, ja jos näitä ongelmia muodostuu, on huolehdittava, että sillä ei ole sitten yritysten kasvua ja työllistämistä, työmarkkinoita, haittaavaa vaikutusta.

Mutta kokonaisuudessaan pidän tätä kuitenkin todella tarpeellisena, ja tämä selkiyttää sitä tilannetta ja varmasti helpottaa myös siltä osin yritysten ja työnantajien toimintaa. Kiinnitän huomiota siihen, että kun tässä on tarkoituksena nyt ikään kuin takautuvasti päättää näitä sopimuksia tämän siirtymäajan jälkeen, niin on hyvä, että nämä sopimukset, joita on varmasti kirjava joukko, pitää sitten päivittää uuden lain mukaisiksi. Mutta varmasti perustuslakivaliokunnassa sitten arvioimme tätä pohjaa, mitenkä tämän kanssa voidaan toimia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 146/2020 vp

15.08 Antti Lindtman sd: Arvoisa puhemies! Tämä on erittäin tärkeä ja tarpeellinen esitys, jonka hallitus ja työministeri eduskuntaan tuovat, ja voin yhtyä myös edellisiin puhuihin — ja yhtyä myöskin toiveeseen siitä, että olisi tärkeää, että eduskunta laajalla yksituumaisuudella, laajalla enemmistöllä, vie tämän esityksen ripeästi läpi. Tässä on kyse nimenomaan työmarkkinoista, paitsi tämän päivän myös ennen kaikkea tulevaisuuden työmarkkinoista. Nimenomaan jos katsotaan, mikä määrä kilpailukieltosopimuksia on tehty, mikä on niiden osuus nykyisistä työsopimuksista, niin se ei ole vielä ollut suuren suuri, kasvavissa määrin, mutta se määrä, mikä kilpailukieltosopimuksia on tehty monilla aloilla uusiin työsopimuksiin, on ollut itse asiassa valtava, siis aivan tavallista. On siis aloja, joilla lähes kaikkiin työsopimuksiin tehdään kilpailukieltosopimuksia hyvin vapaasti ilman, että edellytyksiä on katsottu. Ja tässä on todella kyse siitä, miten työmarkkinat saadaan toimimaan paremmin. Voi olla, että jonkun työnantajan mielestä osaoptimointi voi olla tarpeen yrittäjän pitää, mutta toisaalta sitten vastapuolella on se, että sen jälkeen, kun työntekijä pyrkii eteenpäin — mikä on hyvä työmarkkinoiden dynamiikalle, työmarkkinoiden toimivuudelle — siihen tulee tarpeettomia katkoksia. Tällä on selvä vaikutus työmarkkinoiden toimivuuteen, dynamiikkaan, ja uskon, että tämä on myös työllisyyteen vaikuttava tekijä.

Olisin halunnut vielä kysyä työministeriltä: miten olette arvioineet tämän esityksen työllisyysvaikutuksia pitkällä tähtäimellä, pitkällä aikavälillä, jos vaikutus on se, että näitä jatkossa ei enää tehdä niin paljon, ja se aiheuttaa sen, että näitä tarpeettomia katkoksia ihmisten työurilla pystytään vähentämään? Näin kaupunkilaisjärjellä voisi ajatella, että sillä on positiivisia vaikutuksia, että sillä on joitain työllisyysvaikutuksia. Mutta tästä olisin vielä halunnut kuulla työministerin arvion.

15.10 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Se jäi sanomatta, että todellakin meidän pitää tiedostaa se ja hallitus onkin sen tiedostanut, että — kuten edustaja Lindtmanin toi esille — tämä on erittäin yleistä. Ei tässä ole niin, että tarvitsee olla insinööri tai mikä hyvänsä korkeasti koulutettu. Tämä on nykypäivän toimintaa ihan jokaisella toimialalla, tätä on esimerkiksi siivoojilla, rakennusapumiehillä, puhelinmyyjillä, vartijoilla, Postin työntekijöillä ja niin edelleen, eli tässä on hyvin laaja valikoima. Joissakin kohtaa on ymmärrettävää, että yritys, joka satsaa koulutukseen isoja panoksia, tietysti haluaakin pitää sen tietotaidon itsellään, mutta on varmasti muitakin sitouttamisen keinoja kuin se, että siellä on vielä ylisuuria sanktioita näissä kohtaa.

Toki täytyy myös tiedostaa, että kyllä palkansaajajärjestöillä olisi ollut toiveita vielä enemmästäkin, mutta esitys on oikeansuuntainen, ja sanoisin tässä kohtaa, että se on riittävätkö tässä tilanteessa, otetaan se ensimmäinen askel. On tärkeää olla tässä asiassa nopeampi kuin odottaa, että meillä näitten epätyypillisten työsuhteiden osalta ovat palikat räjähtäneet käsiin alkaen ihan vuokratyösuhteista, nollasopimuksista ja niin edelleen. Siinä mielessä tämä on hyvä askel otettavaksi nyt. Tämä ennakoi ja on tässä hetkessä oikea-aikainen.

15.12 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Ehkä pitää tähän vielä lisätä se, että vaikka näitä kilpailukieltosopimuksia tehdäänkin hyvin erilaisten ammattiryhmien kanssa ja ollaan tähän asti tehty, niin varmasti ne suurimmat haasteet ja ehkä, luonnehtisinko, oikeudellisesti suurimmat haasteet liittyvät sentyyppeihin yrityksiin, ehkä nimenomaan startup-yrityksiin, jotka ovat siinä vaiheessa, että siellä vielä luodaan uutta, ehkä siinä vaiheessa, ettei ole vielä pystytty sitä uutta tuotetta tai palvelua markkinallistamaan riit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 146/2020 vp

tävän laajalle. Tällaisissa tilanteissa sitten se mahdollisen osaamisen lähteminen ja kilpailun syntyminen voisivat olla sille yritykselle ja sen tulevaisuuden kasvulle todella suuri haaste. Eli tämä koskettaa, niin kuin tässä edellä kuulin, nimenomaan näitä tulevaisuuden yrityksiä ja monia elinkeinoja, mutta uskon, että tämä näkökulma on tässä riittävällä tavalla huomioitu, ettei täällä sitten synny sellaisia työmarkkinoita hidastavia esteitä, kun se tarkoitus tässä on päinvastainen.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ja vielä tähän ministeri, 2 minuuttia.

15.13 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa puhemies! Kiitos näistä puheenvuoroista, jotka tukivat tämän esityksen eteenpäinviemistä. Toivon mukaan tämä menee nyt sujuvasti sitten eduskunnassa eteenpäin.

Tässä kysyttiin, mikä vaikutus tällä on työllisyyteen, ja kyllä se työllisyysvaikutus tulee nimenomaan sitä kautta, että nyt näitä kilpailukieltosopimuksia, jotka uusissa työ sopimuksissa ovat laajentuneet, aivan kuten edustaja Lindtman tuossa sanoi, mukaan on alettu tehdä mitä erilaisimpiin työtehtäviin, ja ehkä siellä ei sitten aina ole mietitty sitä, mikä lain peruste tälläkin hetkellä on ollut, että sen pitää olla tosiasiallinen ja siihen pitää olla perusteltu syy, vaan siitä on tullut tämmöinen tapa. No, nämä kilpailukieltosopimukset hidastavat innovaatioiden leviämistä, ja sitä kautta sitten ne heikentävät kasvua ja työllisyyttä myös, ja pitkällä aikavälillä näiden kilpailukieltosopimusten ehkäiseminen, että turhat jäisivät pois, vahvistaa sitä, että innovaatiot leviävät, tämmöinen kasvuyrittäjyys lisääntyy, ja sitä kautta myös yritysten tuottavuus kasvaa.

Esimerkiksi Kalifornian osavaltiossa nämä kilpailukieltosopimukset on kielletty kokonaan, ja kuitenkin me lähdimme liikkeelle siitä, että tietyissä tapauksissa tälle on perustelu, ja laki antaa nyt siihen puitteet, mutta sitten tulee myös tämä korvaus, ja tällä korvauksella pyritään nyt ehkäisemään niitä turhia kilpailukieltosopimuksia, eli ikään kuin joudutaan vähän pohtimaan siellä yrityksessä, kannattaako tällaista tässä tehtävässä nyt ollenkaan edes edellyttää. Myönteiset vaikutukset tällä ovat ihan ilmiselvät, ja ne ovat siellä lain perusteluissa, mutta niissä tapauksissa, joissa tähän on perustelut olemassa, kilpailukieltosopimuksen voi edelleen tehdä.

Perustuslakivaliokunta varmasti arvioi sitten tämän siirtymäajan. Se on tehty sinne sitä varten, [Puhemies koputtaa] että yritykset ehtisivät nyt sitten sopeutua tähän tilanteeseen.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.